

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

BAKALÁRSKA PRÁCA

2008

Juraj Vašek

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

Dekan: Dr. h. c. prof. Ing. Peter Bielik, PhD.

Ekonomika výroby zemiakov
Bakalárska práca

Katedra ekonomiky

Vedúci katedry: prof. Ing. František Kuzma, PhD.

Vedúci práce: prof. Ing. František Kuzma, PhD.

Nitra 2008

Juraj Vašek

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Nitra .....

.....
podpis autora BP

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pani/pánovi prof. Ing. Františkovi Kuzmovi, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Nitra.....

.....
podpis autora BP

Použité označenie

- DR - dozorná rada
- FO - fyzická osoba
- EU- Európska únia
- ha - hektár
- HD - hovädzí dobytok
- k - kolektív
- kg - kilogram
- ks - kusy
- MR - miera rentability
- N - náklady
- prac. - pracovníci
- RV - rastlinná výroba
- t - tona
- tis. - tisíc
- SR - Slovenská republika
- SU SR – štatistický úrad Slovenskej republiky
- V - výnosy
- VZ - valné zhromaždenie
- VŠ - vysokoškolské
- VN - vlastné náklady
- VV - vlastné výnosy
- ZI - základné imanie
- ŽV - živočíšna výroba

Obsah

	Strana
SUMMARY	7
ÚVOD	9
1. PREHĽAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	10
1.1 Vývoj výroby zemiakov na Slovensku	18
1.2 Situácia na trhu v EÚ	22
2. CIEĽ PRÁCE	25
3. METODIKA PRÁCE A MATERIÁL	26
4. VÝSLEDKY PRÁCE	27
4.1 Charakteristika vybraného agropodniku	27
4.1.1 Vznik agropodniku AGROCOOP IMEĽ a.s.	27
4.1.2 Pracovníci spoločnosti	31
4.1.3 Odmeňovanie pracovníkov	32
4.1.4 Zastúpenie skupín plodín na ornej pôde	33
4.2 Ekonomické ukazovatele Agrocoop Imeľ a.s.	37
4.3 Ekonomika výroby zemiakov	38
4.3.1 Vývoj nákladov pri výrobe zemiakov	39
4.3.2 Vývoj ukazovateľa produktivity spoločenskej a živej práce	40
4.3.3 Vývoj intenzity pri výrobe zemiakov	41
4.3.4 Vývoj rentability zemiakov	42
4.4 Materiálovo technické zabezpečenie výroby zemiakov	43
5. ZÁVER	46
6. POUŽITÁ LITERATÚRA	48

SUMMARY

Juraj Vašek: Ekonomická výroba zemiakov

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta Ekonomiky a manažmentu.

Fakulta Ekonomiky a manažmentu. Vedúci bakalárskej práce: prof. Ing. František Kuzma

Nitra 2008

Bakalárska práca sa zaoberá témou ekonomiky výroby zemiakov. Cieľom práce je analýza ekonomiky výroby zemiakov v akciovej spoločnosti Agrocoop Imeľ a.s. v obci Imeľ, okres Komárno, za obdobie 2003 – 2007. Na základe zistených nedostatkov sme firme navrhli odporúčania, ktoré môžu prispieť k zefektívneniu výroby zemiakov v danom ekonomickom subjekte. Práca je rozdelená na 4 časti. Prvá časť obsahuje prehľad odbornej literatúry k danej téme. Druhá časť objasňuje vývoj výroby zemiakov na Slovensku a situácii na európskom trhu. V SR v roku 2007 celková výmera zemiakov poklesla o 1,1 % oproti roku 2006, ktorý z hľadiska klimatických podmienok bol pre túto komoditu veľmi nepriaznivý. Ďalej v tejto kapitole uvádzame priemerné ceny výrobcov zemiakov a vývoj plôch tejto komodity v Slovenskej republike. Tretia časť obsahuje definíciu cieľa a metodiky práca, v ktorej sme opísali postup písania bakalárskej práce. Okrem základnej vedecko - technickej metódy využívame komparatívnu metódu a jednoduché matematicko - štatistické metódy. Posledná časť je zameraná na vlastnú prácu v spoločnosti Agrocoop Imeľ a.s. Táto časť obsahuje stručnú charakteristiku spoločnosti, jej ekonomické ukazovatele, vývoj pracovných síl a odmeňovanie pracovníkov, vývoj nákladov pri výrobe zemiakov, vývoj ukazovateľov rentability a intenzity výroby zemiakov. Práca obsahuje 23 tabuliek a 3 grafy.

Key words – klúčové slová:

- product – produkt
- price - cena
- place – miesto
- potato – zemiaky
- economy - ekonomika

Juraj Vašek: Economic Production of Potatoes

Slovak University of Agriculture in Nitra, Faculty of Economics And Management.

Supervisor of the bachelor work: prof. Ing. František Kuzma

Nitra 2008

The bachelor work deals with the topic of potato production economics. The aim of the work is an analysis of potato production in Agrocoop Imeľ joint-stock company, located in Imeľ, Komárno municipality, in the period between 2003 – 2007. Based on the found drawbacks, we have given the company some recommendations that could lead to making their production of potatoes more effective.

The work is divided into 4 parts. The first part contains an overview of technical bibliography connected with the topic. The second part clarifies the development of potato production in Slovakia and the situation on the European market. Total acreage of potatoes in Slovakia decreased by 1,1% in 2007 compared to 2006, which was – from the point of view of climate conditions – a very unfavorable year for this commodity. We also mention average prices of the potato producers and the development of acreage of this commodity in Slovakia. The third part contains the definition of the aim and work methodology which describes the course of writing the bachelor work. Besides basic scientific-technological method, we are using comparative method and simple mathematical-statistical methods. The last part is focusing on the work in Agrocoop Imeľ, a.s. itself. This part contains brief characteristics of the company, its economic indicators, development of workforce and remuneration of its employees, as well as development of expenses in potato production, trends in rentability indicators and intensity of potato production. The whole work contains 23 tables and 3 graphs.

Key words:

- product – produkt
- price - cena
- place – miesto
- potato – zemiaky
- economy – ekonomika

ÚVOD

Témou bakalárskej práce je ekonomika výroby zemiakov. Slovenské poľnohospodárstvo plní nezastupiteľnú funkciu pri zabezpečovaní potravinovej bezpečnosti ako aj funkcie ekologické a krajnotvorné. Vstup Slovenska do Európskej únie priniesol všetkým odvetviám veľké prínosy, obzvlášť pre poľnohospodárstvo.

Zemiak je najdôležitejším zdrojom dvojkľúčnych rastlín v ľudskej výžive. Po obilninách je to piata najdôležitejšia poľnohospodárska plodina na svete. Dnes ich pestuje vyše 125 krajín. Možno povedať, že zemiaky sú u nás v prvom rade objemovou dietetickou zeleninou a až v druhom rade základnou potravinou. Za posledné desaťročie nastali vo výrobe tejto plodiny značné zmeny týkajúce sa rozsahu pestovateľských plôch, zamerania výroby podľa úžitkových smerov, agrotechniky, technológie a ekonomizácie výrobného procesu.

Cieľom bakalárskej práce je analýza ekonomiky pestovania zemiakov v spoločnosti AGROCOOP IMEĽ a.s. so sídlom v obci Imeľ za obdobie 2003 až 2007. Na základe zistených výsledkov sme navrhli odporúčania, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu ekonomickej efektívnosti výroby zemiakov.

Bakalárska práca je rozdelená do štyroch častí. V prvej časti sa nachádzajú teoretické poznatky k danej téme. Druhá časť obsahuje vypracovaný cieľ práce. V tretej časti sme objasnili metodiku práce so zameraním na postupy práce, spôsoby získavania údajov a metódy použité pri vyhodnocovaní.

Posledná časť je zameraná na vlastnú prácu. Aplikovali sme ju na spoločnosť AGROCOOP Imeľ a.s., ktorú sme najprv stručne charakterizovali. Zamerali sme sa hlavne na ekonomické ukazovatele spoločnosti, na ukazovatele intenzity a rentability pri výrobe zemiakov. Vývoj týchto ukazovateľov sme znázornili v tabuľkách a následne ich vyhodnotili. Podniku sme navrhli odporúčania na zefektívnenie výroby zemiakov.

Dúfame, že naše odporúčania sa uplatnia aj v praxi a tak prispejeme k zlepšeniu procesu výroby zemiakov.

1. PREHLAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

Bielik, P. a kol. (2001) poukazuje na bod obratu, nazývaný taktiež nulový bod, kritický bod, bod zvratu a pod. Je to taký objem výroby a predaja výrobku, pri ktorom sa výnosy z predaja výrobku rovnajú celkovým vynaloženým nákladom na jeho výrobu a predaj. Analýza bodu zvratu odpovedá na otázky:

- aké je minimálne množstvo výroby, ktoré zabezpečí rentabilnú výrobu,
- aké sú maximálne výrobné náklady výrobku bez toho, aby bol stratový,
- aké je minimálne využitie výrobných kapacít, pri ktorej nie je výroba stratová,
- pri akom objeme výroby dosahuje podnik maximálny zisk a pod.

Po dosiahnutí bodu obratu vzniká, zisk, ktorý pri konštantnej cene a proporcionálnych nákladoch je tým vyšší, čím viac výrobkov vyrábame. Snažíme sa preto čo najviac výrobkov vyrobiť a predáť. Iná situácia nastáva v prípade meniacej sa ceny a nelineárneho priebehu nákladu.

Pre podniky z toho vyplýva záver, že musia neustále sledovať prírastok výnosov a prírastok nákladov. Pokiaľ prírastok výnosov prevyšuje prírastok nákladov, je výhodné výrobu rozširovať, ak je tomu naopak, treba výrobu obmedzovať.

Solomon, T. A. (1999) poukazuje, že ekonomická teória efektívnosti uznáva nasledovné druhy efektívnosti:

- Technická efektívnosť - predstavuje dosiahnutie maximálneho výnosu daného produktu využitím daného množstva výrobných faktorov a danej technológie. Podnik alebo firma je považovaná za technicky efektívnu oproti ostatným firmám, ak dokáže vyrábať väčšie množstvo produktov pri rovnakom množstve vstupov ako ostatné firmy. V poľnohospodárstve je to dosiahnutie maximálnej úrody alebo úžitkovosti, ktoré sú dané biologickým potenciálom nejakej odrody alebo plemena.
- Alokatívna efektívnosť - predstavuje výber racionálnej kombinácie výrobných faktorov vo výrobnom procese. Podnik alebo firma je alokatívne efektívna vtedy, keď sú vstupy do výroby rozmiestnené (alokované) na základe ich relatívnej ceny. Teda, alokatívna neefektívnosť vychádza zo suboptimálnej alebo neracionálnej kombinácie vstupov.
- Totálna alebo ekonomická efektívnosť - je schopnosť podnikateľského subjektu vyrábať dané množstvo produktu pri minimálnych nákladoch. Je to teda kombinovaný efekt technickej a alokatívnej efektívnosti. Podnik má ekonomickú efektívnosť len vtedy, keď splní technickú a alokatívnu efektívnosť v plnom rozsahu, t.j. na 100 %. To znamená, že technické aj alokatívne efektívnosti sú súčasťou ekonomickej efektívnosti.

Podľa **Havrilu, A. (1997)** má vo výrobnom procese a pri jeho ekonomickom hodnotení zvyšovanie produktivity práce rozhodujúcu úlohu. Celkový súčasný trend zvyšovania produktivity práce na korunu mzdových nákladov vyplýva z výrazného zníženia celkových mzdových nákladov reálnym znížením miezd a z celkového počtu pracovníkov v prvovýrobe. Na druhej strane autor konštatuje, že nízka cena práce je v skutočnosti nízkym alternatívnym nákladom v porovnaní s ostatnými vstupmi do výroby. Z toho usudzuje, že ziskovosť výrobcov sa netvorí intenzifikáciou použiteľných vstupných faktorov a tak zvyšovaním produktivity práce, ale opačne znižovaním nákladov a teda znižovaním vstupných faktorov do výroby vynaloženými na dosiahnutie týchto nákladov. Autor zastáva názor, že na rentabilitu výroby vplýva popri úrovni vlastných nákladov aj úroveň speňaženia, finalizácie výroby, intenzity a produktivity práce. Ďalej sú to: prírodné podmienky štruktúra výroby, kvalita produkcie, množstvo vyrobenej produkcie, tržová cena, dane, odvody, poplatky, dotácie a systém ich poskytovania.

Janok, M. (1995) konštatuje, že kalkulovanie a kalkulácia nákladov v podnikateľskej činnosti sú v trhových podmienkach, ale aj v transformujúcej sa ekonomike SR, nevyhnutným prostriedkom pre každú firmu pre zisťovanie jej hospodárenia a posudzovanie samotnej prosperity. V podnikaní má veľký význam úsilie dosiahnuť zisk, ktorý je definovaný ako rozdiel medzi výnosmi (tržbami) a nákladmi.

Bielik, P. a kol. (2001) charakterizuje poľnohospodársko-potravinársky komplex ako zložitý systém, v ktorom pôsobia vzájomne viaceré faktory na pracovné prostriedky, predmety a ľudské zdroje. Vertikálne väzby medzi výrobou, spracovaním a predajom vytvárajú špecifické zvláštnosti výrobného procesu potravín, a preto k nim treba pristupovať diferencovane. V prevažnej miere ide o produkty biologického charakteru, ktoré podliehajú kvalitatívnym zmenám. Poznanie špecifických zvláštností v reprodukčnom procese ako i činností spojených s manipuláciou, skladovaním a prepravou je predpokladom úspešnosti rozvoja poľnohospodársko-potravinárskej výroby.

Medzi základné faktory agrárneho marketingu zaraďuje niektoré aktivity, ktoré výrazne ovplyvňujú úspešnosť podnikania. Ide o nasledovné faktory:

- stav na trhu,
- obchodná politika,
- odbytové kanály,
- rozšírená ponuka výkonu
- cenová politika,
- prospech z predaja,

Trst'anská, A. a kol. (1994) odporúča podnikom pri hodnotení situácie v dopyte po potravinách a ich prostredníctvom aj po poľnohospodárskych surovinách analyzovať nasledovné faktory:

- počet obyvateľov v regióne alebo v štáte,
- zamestnanosť obyvateľov a výšku miezd,
- sklon výdajov na potraviny,
- ceny potravín a cenovú pružnosť dopytu,
- ceny substitútov.

Na druhej strane súčasný stav vysokej ponuky na trh a zvýšenej konkurencie núti poľnohospodárske a potravinárske podniky k prehodnoteniu a hľadaniu nových metód predaja. Riešenie tohto stavu vidia autori v uplatnení rôznych foriem agresívneho predaja ako napríklad:

- ambulatný predaj na trhovisku,
- predaj na mieste výroby,
- predaj vo vlastnej stálej predajni,
- predaj v sezónnych stánkoch,
- predaj spojený s presunom do oblastí s inými prírodnými konkurenčnými podmienkami,
- spracovanie výrobkov a ich predaj.

Podľa **Zoborského, I. M. (2002)** zemiaky ako odvetvie rastlinnej výroby vyžaduje náklady, predovšetkým v dôsledku podstatného zvýšenia cien vstupov. Zemiaky vystupujú v ekonomike poľnohospodárskych podnikateľských subjektov hospodáriacich na pôde a najmä v rastlinnej výrobe v zemiakarských oblastiach SR ako veľmi významná plodina z hľadiska vývoja produkcie a najmä tržieb.

V posledných rokoch podľa **Kulíka, D. (2000)** nastali vo svete i u nás pri pestovaní zemiakov významné zmeny v pestovateľských plochách, zameraní pestovania podľa úžitkových smerov, agrotechnike, technológií (vrátane mechanizácie), čo vyúsťuje do ekonomizácie výrobného procesu. Tieto zmeny vo väčšie štátov sveta priniesli:

- zvýšenie hektárových úrod,
- zlepšenie kvality dopestovaných zemiakov,
- zníženie potreby priamej živej práce na jednotku produkcie.

Vyššiu náročnosť na kvalitu si vynútili aj zmeny foriem zužitkovania zemiakov v prírodnom stave, v polotovaroach, v iných výrobkoch (zušľachtených), v spracovateľskom priemysle.

Podľa **Rindoša, E. a kol. (1997)** biologická výroba zemiakov a ich ekonomika je zabezpečená len vtedy, ak sú v optimálnom časovom vzťahu tri faktory výroby:

- biologický materiál, reprezentovaný sadivom vhodnej odrody pre uvažovaný úžitkový smer,
- rastové prostredie, reprezentované odrodou agrotechnikou, výživou, ochranou a vlhkosťou,
- racionalizačné činitele, reprezentované mechanizačnými prostriedkami, účelovými zariadeniami na skladovanie, úpravu, alebo spracovanie zemiakov.

Podľa **Tibenskej, H. (2000)** medziročný pokles pestovateľských plôch a výrazné kolísanie priemerných hektárových úrod sa prejavuje v nevyrovnanej ponuke a dopyte. Významný podiel na tejto situácii má rozpad veľkoobchodnej siete, zníženie potrieb spracovateľského priemyslu a odbytové problémy v rokoch nad úrody. Túto situáciu sa producenti zemiakov snažia čiastočne riešiť vytváraním výrobných združení, ktoré majú väčšiu možnosť ovplyvniť cenu a podmienky odbytu zemiakov. V súčasnom období existuje päť výrobných združení zemiakarských združení.

Vývoj plôch, úrod a produkcie zemiakov spolu v SR

Tabuľka 1

Rok	Zberová plocha v tis.ha ⁻¹	Index 1989=100	Úroda t.ha ⁻¹	Produkcia v tis.t ⁻¹	Index 1989=100
1989	55,0	100,0	13,56	745,4	100,0
1990	55,2	100,4	14,12	778,7	104,5
1991	54,6	99,3	12,26	669,4	89,8
1992	51,2	93,1	12,86	657,8	88,2
1993	47,2	85,8	18,15	856,7	114,9
1994	41,3	75,1	9,67	399,1	53,5
1995	39,9	72,5	11,07	441,5	59,2
1996	40,8	74,2	19,02	776,6	104,2
1997	32,5	59,1	15,52	504,0	67,6
1998	28,8	52,4	14,33	412,0	55,3
1999	26,8	48,7	14,33	384,5	51,6
2000	27,0	49,1	15,47	418,8	56,2
2001	26,2	47,6	12,35	323,3	43,4
2002	26,1	47,5	18,59	484,3	54,2
2003	25,7	46,7	15,27	392,4	52,6
2004	24,2	44,0	15,76	382,0	51,3
2005	19,1	34,7	15,77	301,2	40,4
2006	18,4	33,5	14,31	263,1	35,2
2007*	18,2	33,1	16,33	296,9	39,8
2008*	18,2	33,1	16,47	298,9	40,1

Pramen: SU SR⁵ *odhad autora

Novotňák, M. (1999) vyzdvihuje nutnosť vychádzať pri pestovaní konzumných zemiakov z predpokladu, že intenzita výroby je prvou podmienkou ekonomickej výhodnosti pestovania zemiakov. Druhou podmienkou sú vlastné náklady, ktoré by mali byť objektivizované, a realizačná cena. Kým vlastné náklady výrobcu môže čiastočne ovplyvniť, realizačnú cenu prakticky ovplyvňovať nemôže, lebo regulovaný obchod so zemiakmi neexistuje a ak, tak funguje niekoľko veľkoskladov, čo podstatu problému nerieši.

Tibenská, H. a kol. (1997) uvádza, že ekonomickú efektívnosť pestovania zemiakov ovplyvňujú nielen producenti zemiakov, a to nízkou intenzitou výroby, slabou adaptabilitou na prudko meniace sa ekonomické podmienky trhu, malou aktivitou pri hľadaní odbytových možností, ale aj vzrastajúci import výrobkov na báze zemiakov (hranolky, lupienky, atď.).

Nedostatok finančných prostriedkov a vysoká úroková miera úverov na vstupy do výroby (sativá, hnojivá, chemická ochrana) sa prejavuje na úrovni hnojenia a chemickej ochrane zemiakov.

V posledných piatich rokoch sa priemyselnými hnojivami hnojilo len 40 % z celkovej výmery zemiakov, a to na úrovni cca 56% normatívnej potreby čistých živín. Rovnako aj nedostatočná chemická ochrana porastov v interakcii s klimatickými podmienkami výrazne ovplyvňuje intenzitu výroby a celkovú ponuku zemiakov na domácom trhu.

Havrila, A. (1997) poukazuje na dôležitosť organických hnojív z ekonomického hľadiska pre prvovýrobu a pre celý poľnohospodársky rezort (hrubú poľnohospodársku produkciu). Maximálne využitie maštalného hnojiva na úhradu živín, organickej hmoty a udržanie úrodnosti pôdy vyplýva z vysokých cien priemyselných hnojív a vysokej účinnosti organických hnojív, hlavne u okopanín. Ekonomicky to znamená, že hraničný výnos jednej tony maštalného hnoja u zemiakov je 1 200 - 1 500 Sk. Nezdá sa, že producenti zemiakov si tento fakt uvedomujú, pretože je oveľa vyšší než u cukrovej repy, obilnín, či kukurice.

Využitie maštalného hnoja u zemiakov je z tohto dôvodu ekonomicky oveľa výhodnejšie než u ostatných plodín, môže priniesť razantné zvýšenie úrod najednej strane, na druhej znamená potrebu nižšej pestovateľskej plochy pre pokrytie domácej produkcie a po tretie, podporuje konkurencie schopnosť v medzinárodnom obchode.

Hässler, J. (1999) konštatuje, že v posledných rokoch sa u nás udomácnil názor a zvyk, že producent musí všetky zemiaky na jeseň predať (väčšinou v dôsledku nedostatku

financií) a o ich skladovanie sa má starať spotrebiteľ. Predstava je to naivná, a to zvlášť tam, kde sú skladovacie kapacity už dávno vybudované. Skladovanie umožňuje získanie lepšej ceny v zime, resp. neskôr na jar, kedy tieto v zaručenej kvalite veľmi dobre konkurujú drahým novým zemiakom, a v prípade nadprodukcie (a nízkych cien zemiakov) je aj jediným riešením. Najlepšie je skladovať zemiaky pri teplote 10° C. Pri tejto teplote sa chuť a vzhľad zemiakov zachováva, výrobky z nich sú po pečení vždy krásne bledozlatisté, avšak klíčenie nie je kompletne zastavené.

Všeobecne sa odhadujú straty pri skladovaní zemiakov na Slovensku vo výške cca 20 % z naskladnenej hmoty a ďalšie straty vznikajú na kvalite a pri spracovaní zemiakov, ktoré neboli riadne skladované, prípadne ošetrované. Tieto straty sa dokonca prekrývajú s množstvom zemiakov, ktoré každoročne na náš trh importujeme z cudziny.

Energetickú náročnosť skladovania je možné znížiť použitím inhibítorov klíčenia, ako napr. prípravkom NEO STOP, ktorý pre tento účel úspešne využívajú vo všetkých zemiakarských krajinách. Ekonomika ošetrovania hovorí presvedčivou rečou a k prínosom je možné kalkulovať ešte zisk z nižšej energetickej náročnosti skladovania pri teplote 10° C.

Zoborský, I. M. (2002) konštatuje, že spôsob skladovania má významný vplyv na straty. V klimatizovaných skladoch sa pohybujú straty okolo 10 %, v zemiakarňach bez klimatizácie činia okolo 15 %, v tradičných skladoch 25 % a v hrobljach 30 – 35 %. Skladovateľnosť zemiakov má významný ekonomický vplyv nielen do oblastí strát hmoty, ale aj do efektívnosti investície pri skladovaní konzumných zemiakov, a tiež pri skladovaní zemiakov určených na sadbu.

Výrobová vertikála zemiakov je zložitá. Technické a biologické možnosti predĺženia skladovateľnosti zemiakov sú obmedzené. Svetový vývoj a skúsenosti u nás jednoznačne ukazujú, že zvýšenie spotreby zemiakov vo výžive obyvateľstva sa docieli len využitím konzervačných metód formou výroby produktov zo zemiakov s dlhou spotrebnou lehotou.

Preto sa aj prvovýrobcovia snažia vo výrobovej vertikále zužitkovať zemiaky na rôzne hotové výrobky.

Komberec, S. (1995) poukazuje pri vyhodnocovaní štúdie rentability ekologického variantu hospodárenia na pôde, že zemiaky a cukrová repa sú spoločne s repkou ozimnou a hrachom jedinými plodinami, ktoré si zachovávajú veľmi dobré percento rentability.

Tokár M. (1999) uvádza, že jedným z riešení, ako obmedziť úpadok zemiakarstva bývalých zemiakarských oblastiach je alternatíva pestovania sadbových zemiakov a následne odbytové prepojenie na výrobcov konzumných zemiakov.

Ceny materiálových vstupov do výroby od roku 1989 niekoľkonásobne vzrástli, čím pri zabezpečovaní optimalizácie podmienok pestovania zemiakov dosiahli hranicu 100 tisíc Sk na jeden hektár. Z toho vyplýva, že zníženie cien zemiakov, ak berieme do úvahy cenové ohodnotenie jednotlivých odrôd podľa kvality, smeru využitia, je možné iba cestou zvyšovania intenzity výroby na jednotku plochy.

Fakt, že dosiahnuté výsledky v ŠOS vo väčšine prípadov vykazujú nepreukazné rozdiely medzi úrodami v NS (nová sadba) a PI (prvá priesadba) generácii pri nízkom percente napadnutia vírusom, vytvára možnosti pestovania zemiakov (sadby) pri dosiahnutí výťažnosti 16-20 ton z jedného hektára v prijateľných pôdnych podmienkach i v horskej či zemiakarskej výrobnjej oblasti. Umožňuje to súčasná cena zahraničnej sadby, ktorá je ešte stále na úrovni okolo 18 Sk.kg⁻¹ uspokojivo rieši rentabilitu pestovania.

Zubal, P. (2000) uvádza, že na základe analýzy vlastných nákladov pri pestovaní braných druhov rastlín a hľadání pre jednotlivé regióny takých stupňov intenzity pestovania, predstavovaných výškou variabilných vlastných nákladov, pri ktorých je možné čo najrentabilnejšie využiť výkonnosť prostredia, sa ukázalo pestovanie zemiakov v priemere za Slovensko v období rokov 1995 až 1997 ako nerentabilné:

- zemiaky ostatné s rentabilitou mínus 3,5 %,
- zemiaky skoré s rentabilitou mínus 4,1 %.

Hodnoty ekonomických ukazovateľov viac súviseli s podmienkami prostredia ako s intenzitou pestovania. Rentabilita pri zemiakoch bola v kladnom korelačnom vzťahu k dosahovanej hektárovej úrode a s realizačnou cenou.

Modelovanie agronomických a ekonomických ukazovateľov ovplyvňujúcich hodnoty nákladovej rentability vychádzalo predovšetkým zo zisteného kladného vzťahu medzi výškou variabilných vlastných nákladov a dosahovanou hektárovou úrodou. Tá je podmienená výkonnosťou prostredia, charakterizovanou koeficientom produkčného potenciálu.

Možnosť zvyšovania úrovne vlastných nákladov závisí aj od celkovej úrovne ekonomiky v agrokomplexe, preto bolo modelovanie vykonané v dvoch variantoch:

- I. variant vychádzal z nižšej ekonomickej úrovne, zodpovedajúcej skôr súčasnému stavu,

- II. Variant vychádzal z možnosti postupnej akcelerácie intenzifikačných faktorov. Z dynamického hľadiska pri ňom krivka priebehu hodnôt rentability dosahuje svoj inflexný bod, od ktorého už zvyšovanie vlastných nákladov neovplyvňuje úrody pozitívne, čím naopak znižuje hodnoty rentability.

Pri nižšom stupni intenzity sa ako rentabilné prejavilo pestovanie iba zemiakov skorých v mesiacoch jún - júl.

Pri vyššej intenzite bolo už pestovanie skorých aj ostatných zemiakov rentabilné, skorých dokonca veľmi vysoko rentabilné a vo všetkých pôdno-ekologických pod oblastiach.

1.1 Vývoj výroby zemiakov na Slovensku

Plochy zemiakov v Slovenskej republike sa v posledných rokoch vyvíjali podobne ako v ostatných krajinách Európskej únie. V SR v roku 2007 celková výmera zemiakov poklesla o 1,1 % oproti roku 2006, ktorý z hľadiska klimatických podmienok bol pre túto komoditu veľmi nepriaznivý. V krajinách EÚ sa dosiahla nižšia produkcia a dopyt po zemiakoch výrazne vzrástol. Nižšia ponuka na trhu výrazne ovplyvnila ceny zemiakov.

Na základe trojročných skúseností po vstupe SR do Európskej únie sa predpokladá, že plochy zemiakov v SR sa stabilizujú, zvýši sa intenzita výroby ako aj ekonomická efektívnosť pestovania zemiakov. K dosiahnutiu týchto predpokladov je potrebné vyprodukovať dostatok certifikovaného sadiva. Objem certifikovaného sadiva domácej produkcie v posledných rokoch kryje potrebu sadiva na cca 3-4 tis. hektárov.

Vývoj plôch a produkcie certifikovaného sadiva

Tabuľka 6

Rok	Výmera v ha		Uznané sadivo	
	prehliadnutá	uznaná po prehliadkach	ha	tony
1997	4 333,4	4051,7	3 388,5	34 145,5
1998	2 573,3	2 411,8	2 312,1	26 749,0
1999	2 114,9	2 043,5	1 951,8	18 680,9
2000	2 834,6	2 743,1	2 622,3	30 885,0
2001	2 695,7	2 565,2	2 218,1	27 391,5
2002	2 106,3	2 012,3	1 592,7	22 036,0
2003	1 986,6	1 850,9	1 353,3	13 044,0
2004	1 466,2	1 419,4	1 250*	19 967,0
2005	1 042,3	979,6	824,5	8 403,0
2006	762,3	726,0	620,8	8 600,0
2007*	1 001,4	961,24	680	12 000,0
2008*	1 050			13 500,0

Prameň: UKSUP , * odhad autora

Skoré konzumné zemiaky

Vývoj plôch, úrod a produkcie skorých konzumných zemiakov v SR

Tabuľka 7

Ukazovateľ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*
Zberová plocha (ha)	1 786	2 100	2 374	2 534	1 500	1 335	1666	1 600
Hektárová úroda (t.ha ⁻¹)	12,15	14,97	11,46	16,18	16,00	14,25	14,66	15,00
Produkcia (t)	21696	31425	27 200	41007	24 012	19 019	24 424	24 000

Prameň: SU SR , * odhad autora

V roku 2006 sa skoré zemiaky pozbierali z výmery 1 335 hektárov, medziročný pokles o 11,0 %. Produkcia skorých zemiakov sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom znížila % a dosiahla len 19 019 ton. Priemerná hektárová úroda skorých zemiakov medziročne poklesla o 10,9 % v dôsledku nedostatku zrážok v období najintenzívnejšieho rastu, kedy došlo u skorších odrôd k predčasnému fyziologickému dozrievaniu a tým aj zníženiu úrod.

V hospodárskom roku 2006/2007 sa doviezlo 17 324 ton skorých zemiakov a vyviezlo 780 ton do krajín EÚ-25.

Spotreba skorých konzumných zemiakov na obyvateľa v SR v posledných rokoch klesá v súvislosti s poklesom produkcie a zmenou stravovacích návykov obyvateľstva. V roku 2005 podľa údajov ŠÚ SR bola spotreba skorých zemiakov 6,1 kg na obyvateľa za rok, t.j. medziročne poklesla o 24,7 %. V roku 2006 podľa predbežných údajov ŠÚ SR došlo k ďalšiemu poklesu spotreby zemiakov (o 5,8 %). Spotreba skorých zemiakov sa odhaduje na 5,8 na obyvateľa za rok.

Priemerná nákupná cena výrobcov skorých konzumných zemiakov v roku 2006 bola vyššia o 5,9 % v porovnaní s rokom 2005.

V roku 2007 boli skoré zemiaky vysadené na 1 666 hektároch. Produkcia sa podľa predbežných údajov ŠÚ SR odhaduje na 24,4 tis. ton a priemerná hektárová úroda na 14,66 t.ha⁻¹, ktorú výrazne ovplyvnil nedostatkom zrážok po vysadení ako aj spálenie časti porastov jarnými mrazmi.

Ceny výrobcov skorých zemiakov v júli 2007 boli v priemere o 3,3 % vyššie v porovnaní s tým istým obdobím v roku 2006. Naopak v 2. augustovom týždni už boli ceny nižšie o 5,6 % v porovnaní s rovnakým týždňom minulého roka (PPA - ATIS).

V roku 2008 plochy skorých zemiakov odhadujeme na 1,6 tis. hektárov a produkciu na úrovni tohto roku.

Ostané konzumné zemiaky

Plochy ostatných konzumných zemiakov v roku 2006 poklesli v porovnaní s minulým rokom o 2,1 %. Priemerná hektárová úroda medziročne poklesla, ale miernejšie ako zemiakoch na 14,43 t.ha⁻¹. Produkcia zemiakov v histórii pestovania zemiakov dosiahla najnižšiu úroveň 237,1 tis. ton. Celková ponuka ostatných konzumných zemiakov oni roku 2006/2007 dosiahla 291,6 tis.ton. Dovoz ostatných konzumných sa na celkovej

ponuke podieľal 18,4%. Celkove sa doviezlo 54,6 tis. ton ostatných zemiakov za 395,6 mil. Sk. Vývoz zemiakov podľa nášho odhadu dosiahol 16 tis. ton.

Vývoj plôch, úrod a produkcie ostatných konzumných zemiakov v SR

Tabuľka 8

Ukazovateľ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*
Zberová plocha (ha)	22 720	21 913	21 332	20 264	16 776	16 429	15 559	15 500
Hektárová úroda (t.ha ⁻¹)	12,29	19,15	15,75	15,50	15,63	14,43	16,49	16,70
Produkcia (t)	279 329	419 624	336 056	314 138	262 125	237 064	256 568	258 850

Prameň: ŠÚ SR, ÚKSÚP, prepočet autora, * odhad autora,

V roku 2006 sa podľa predbežných údajov ŠÚ SR spotrebovalo 56,8 kg zemiakov na jedného obyvateľa. V porovnaní s rokom 2005 poklesla o 5,8 %. Z toho ostatných konzumných zemiakov 51 kg.

Priemerná cena výrobcov neskorých konzumných zemiakov v roku 2006 bola vyššia v porovnaní s rokom 2005 o 21,2 % a dosiahla 7 017 Sk.t⁻¹.

V roku 2007 plochy ostatných konzumných zemiakov poklesli o 5,3 % v porovnaní s rokom 2006. Celková produkcia sa odhaduje na 256,6 tis. ton (medziročný nárast o 8,2 %) a priemerná hektárová úroda na 16,49 t.ha⁻¹. Začiatkom septembra sa nákupné ceny výrobcov konzumných zemiakov podľa PPA pohybovali v intervale od 4,50-8,00 Sk.kg⁻¹.

Z veľkoobchodu sa zemiaky z domácej produkcie predávali v rozpätí od 7,50 do 10,0 Sk.kg⁻¹. Priemerná nákupná cena za kilogram zemiakov z domácej produkcie v 36. týždni tohto roka bola 5,80 Sk a v 40 týždni 5,96 Sk.

Priemerné ceny výrobcov ostatných konzumných zemiakov v SR

Tabuľka 9

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	I.polrok 2007
Sk.t ⁻¹	4 654	5 632	6 427	6 311	5 449	5 768	6 221	6 474	5 791	7 017	9 380

Prameň: ŠÚ SR²

V roku 2008 predpokladáme, že ostatné konzumné zemiaky sa budú pestovať na 15,5 tis.ha. Produkcia zemiakov pri odhadovanej úrode 16,7 t.ha⁻¹ dosiahne 258,9 tis. ton.

Ceny výrobcov ostatných konzumných zemiakov v SR (Sk.t.⁻¹)

Tabuľka 10

Rok	Mesiac								
	IX	X	XI	XII	I	II	m	IV	V
1997/98	5 350	4611	4517	4 482	4 527	4 809	4 910	5 319	5 881
1998/99	6 081	5 511	5 506	5 583	6 275	6 619	6 860	6 921	6 505
1999/00	6 427	6 201	6 610	6 775	7 029	7 257	7 492	7 420	7 410
2000/01	7 137	5 862	5 273	5 075	5 092	5 050	4 505	4 453	4 015
2001/02	5 784	5 533	5 364	5 371	5 759	5 989	6 185	6 416	6 408
2002/03	5 792	5 491	5 650	5 624	6 015	6 168	6 517	6 471	6 088
2003/04	6 029	6 200	6 190	6 464	6 610	7 444	8 150	8 120	8 913
2004/05	6 031	5 811	5 844	6 064	6 573	6 775	6 563	6 630	6 650
2005/06	5 560	5 422	5 304	5 309	5 537	5 791	6 094	6 671	6 939
2006/07	6 267	7 537	8 182	8 080	8 770	9 139	9 775	9 919	9 743

Prameň: ŠÚ SR²

Spotreba konzumných zemiakov v SR

Tabuľka 11

	t	kg.ob. ⁻¹	t	kg.ob. ⁻¹	t	kg.ob. ⁻¹	t	kg.ob. ⁻¹	t	kg.ob. ⁻¹
	1990		1991		1992		1993		1994	
Skoré	81 856	15,4	899 392	16,3	71 242	13,4	70 000	13,2	62 786	11,2
Ostatné	372 901	70,4	608 478	74,5	340 349	64,3	404 346	75,8	333 900	63,0
Spolu	454 757	85,8	507	90,8	411 591	77,7	474 346	89,0	396 686	74,2
	1995		1996		1997		1998		1999	
Skoré	69 862	13,0	924 350	13,4	62 953	11,6	61 273	11,5	60 965	11,3
Ostatné	328 914	61,3	506 421	65,0	360 422	67,0	344 054	63,7	324 246	60,4
Spolu	398 776	74,3	430	78,4	981	78,6	405 327	75,2	386 846	71,7
	2000		2001		2002		2003		2004	
Skoré	33 981	6,3	23 133	4,3	40 877	7,6	26 372	4,9	43 610	8,1
Ostatné	333 657	68,1	322 787	60,0	361 254	67,2	330 485	61,4	302 032	56,1
Spolu	367 638		345 920	64,3	402 131	74,8	356 857	66,3	345 642	64,2
	2005		2006*		2007		2008		2009	
Skoré	32 858	6,1	31 308	5,8						
Ostatné	292 232	54,2	275 298	51,0						
Spolu	325 090	60,3	306 606	56,8						

Prameň: ŠÚ SR,* predbežný údaj

1.2 Situácia na trhu v EÚ

V hospodárskom roku 2006/2007 bola situácia na trhu so zemiakmi v krajinách Európskej únie charakteristická nárastom cien zemiakov už od začiatku sezóny v dôsledku vysokých horúčav v júni a v júli, avšak ani s príchodom zrážok v auguste sa situácia nezmenila.

Podľa predbežných údajov produkcia konzumných zemiakov a sadiva v EÚ-15 v roku 2006 dosiahla 326 mil. ton, čo je o 9 % menej ako v roku 2005 a zhruba o 1 mil. ton menej ako v suchom roku 2003. Zvlášť výrazne poklesla produkcia v Nemecku o 17,8 % na 7 055 tis. ton a v Holandsku o 17 % na 3 888 tis. ton. U ďalších veľkých producentov bolo medziročné zníženie miernejšie. Napríklad vo Veľkej Británii o 4,7 % na 5 683 tis. ton a vo Francúzsku o 4,6 % na 5 118 tis. ton. V Belgicku a Taliansku došlo k medziročnému zvýšeniu produkcie o jedno, resp. dve percentá. Zhoršenie situácie na západoeurópskom trhu vytvorilo priaznivé podmienky pre ďalších producentov zemiakov. Izraelskí farmári reagovali na túto situáciu a zvýšili osevné plochy a následne vývoz zemiakov do Holandska, Rakúska, Veľkej Británie, Švajčiarska a Ruska. Priemerná hektárová úroda zemiakov v EÚ-15 bola o 8,4 % nižšia v porovnaní s rokom 2005 a dosiahla 33,9 t.ha⁻¹. Najvyššia úroda bola v Belgicku 42 t.ha⁻¹, nasledovala Veľká Británia 40,4 t.ha⁻¹, Nemecko 38,7 t.ha⁻¹ a Francúzsko 38,6 t.ha⁻¹.

Vzhľadom na slabú úrodu zemiakov vo viacerých európskych krajinách ceny zemiakov medziročne vzrástli viac ako dvojnásobne, čo sa prejavilo na znížení výroby výrobkov zo zemiakov. Napriek poklesu produkcie zemiakov v EÚ, zostáva sektor zemiakov veľmi dynamický predovšetkým v severozápadnej Európe, pri Stredozemnom mori, ale tiež v Poľsku, kde organizácia trhu so zemiakmi je slabá a dochádza k poklesu produkcie. V krajinách EÚ-5 sa produkcia zemiakov zvyšuje, trh so zemiakmi je dobre organizovaný a podľa správy Komisie je možné v tomto sektore zvýšiť konkurenčnú pozíciu a ziskovosť.

Plochy, priemerné hektárové úrody a produkcia zemiakov v krajinách EÚ

Tabuľka 12

Ukazovateľ	Plochy (ha)		Úroda (t.ha ⁻¹)		Produkcia (t)	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Rakúsko	22 186	21924	34,40	29,90	763 165	655 000
Belgicko	64 953	66 834	42,81	38,50	2 780 800	2 593 000
Bulharsko	24 000	24 000	15,60	15,80	375 000	386 000
Cyprus	5 400	5 400	27,90	22,70	150 000	124 800
Česko	36 000	30 000	28,14	23,10	1 013 000	692 000
Dánsko	40 012	39 000	39,40	35,30	1 576 431	1 361 000
Estónsko	14 000	12 100	15,00	13,30	209 800	153 000
Fínsko	29 00	28 00	25,70	20,50	743 000	576 000
Francúzsko	158 127	158 000	42,25	40,20	6 680 817	6 347 000
Nemecko	276 899	274 076	41,98	36,60	11624 300	10 031 000
Grécko	25 000	25 000	23,94	33,80	849 900	855 000
Maďarsko	25 378	23 000	25,90	25,40	657 264	574 000
Írsko	12 000	-	34,70	-	409 000	-
Taliansko	67 000	72 000	25,10	24,60	1 753 526	1 783 000
Lotyšsko	45 100	43 000	14,59	12,00	658 200	517 000
Litva	64 800	51 100	12,13	8,00	785 700	408 800
Luxembursko	608	594	31,79	32,54	19 329	19 329
Malta	950	950	26,32	26,30	25 000	25 000
Holandsko	155 784	156 000	43,50	-	6 776 860	-
Poľsko	588 184	597 000	17,63	15,00	10 369 253	8 982 000
Portugalsko	37 000	37 000	13,80	13,90	570 000	577 000
Rumunsko	285 000	278 000	13,10	14,40	3 739 000	4 016 000
Slovensko	19 000	18 000	15,51	14,31	301 169	263 000
Slovinsko	6 306	5 853	22,95	18,10	144 714	107 000
Španielsko	95 000	87 000	25,90	28,80	2 604 000	2 502 000
Švédsko	30 450	28 001	31,11	27,60	947 300	773 000
Veľká Británia	137 379	-	42,33	-	5 815 379	-
EU-25	1 957 000	-	29,40	-	58 227 000	-
EÚ-27	2 266 000	-	27,20	-	62 341 000	-

Prameň: Eurostat, apríl 2007

Vývoj ponuky a použitia zemiakov v jednotlivých krajinách EÚ podľa úžitkových smerov v rokoch 2004 až 2006 je uvedený v prílohe 5, 6, 7 a 8. Po vstupe V4, Rumunska a Bulharska do Európskej únie sa poradie najväčších producentov zemiakov zmenilo. Na prvé miesto sa dostalo Poľsko za ním nasleduje Nemecko, Francúzsko, Holandsko, Veľká Británia, Rumunsko a Belgicko. Je otázne, či si Poľsko a Rumunsko udrží svoju pozíciu v produkcii, pretože sa situácia v posledných rokoch aj v týchto krajinách výrazne mení. V Poľsku sa v roku 2000 skrmilo 12 mil. ton zemiakov a v roku 2006 už len 1 mil. ton. Na miesto zemiakov sa pestuje kukurica na siláž a zelenina v súlade so zmenou štruktúry stravovania. Pozícia krajín EÚ-5 sa z hľadiska objemu vývozu nezmenila (Holandsko, Belgicko, Nemecko, Francúzsko a Veľká Británia). Tieto krajiny dosahujú v produkcii zemiakov sebestačnosť v rozpätí od 107 do 208 %. Najnižšiu sebestačnosť zemiakov dosahuje Luxembursko (45,2-55,6 %) a Malta (44,3-64,4 %). Spotreba zemiakov na jedného obyvateľa v jednotlivých krajinách je veľmi diferencovaná. V roku 2004 najnižšiu spotrebu zemiakov na obyvateľa malo Taliansko (40,7 kg) a najvyššiu Malta (137 kg).

2. CIEĽ PRÁCE

Cieľom predkladanej bakalárskej práce je ekonomická analýza výroby zemiakov v akciovej spoločnosti AGROCOOP IMEĽ a.s so sídlom v obci Imeľ, okres Komárno, za roky 2003 – 2007.

Na základe analýzy sme chceli zhodnotiť efektívnosť výroby zemiakov v danom podniku. Získané výsledky analýzy budú použité na návrh opatrení, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu ekonomickej efektívnosti výroby zemiakov.

Na splnenie hlavného cieľa bolo potrebné vypracovať niekoľko dielčích cieľov:

- zhromaždiť teoretické podklady pre danú problematiku
- analyzovať a spracovať získané informácie
- spracovať a vyhodnotiť získané údaje
- analyzovať získané údaje a navrhnúť odporúčania

3. METODIKA PRÁCE A MATERIÁL

Metodický postup písania bakalárskej práce bol nasledovný:

1. Prvá časť bakalárskej práce sa zameriava na priblíženie danej problematiky prostredníctvom odbornej literatúry. V literárnom prehľade sú uvedené citácie domácich a zahraničných autorov týkajúce sa problematiky.
2. Druhá a tretia časť práce pozostáva z definovania cieľov bakalárskej práce a metodického postupu na dosiahnutie týchto cieľov.
3. Štvrtá časť je vlastná práca, ktorej je v bakalárskej práci venovaná najväčšia časť. Dokumentované výsledky boli zistené na základe prvotných účtovných dokladov, na základe výkazu ziskov a strát, súvahy a s použitím výsledných zostáv. Spracované údaje boli zaznamenávané do tabuliek a grafov. Tabuľky a grafy boli vytvorené v programe Excel a Word a pritom bola použitá matematicko – štatistická metóda.
4. Poslednú časť bakalárskej práce tvorí záver a použitá literatúra. V záverečnej časti bakalárskej práce boli formované návrhy a odporúčania pre prax.

Na základe zvoleného cieľa v bakalárskej práci boli použité nasledovné ekonomické metódy:

Metóda komparácie (porovnania) – ide o porovnanie skutočných výsledkov pri rozbere hospodárskej činnosti podniku. Dôležitý je jednotný postup pri výpočte porovnateľných ukazovateľov.

Metóda analýzy - využíva sa pri zhodnocovaní výrobného ukazovateľa v závislosti od jednotlivých častí, odhaľuje príčiny, ktoré brzdia vývoj ako aj možnosti rozvoja.

Jednoduché matematicko – štatistické metódy v rámci ktorých sme použili :

- Jednoduchý aritmetický priemer – je to najjednoduchší druh priemeru zo základného súboru.
- Vážený aritmetický priemer – môžeme ho použiť pre dáta rozdelené do podskupín, ktorých absolútne frekvencie sú známe.
- Index rastu – udáva o koľko % vzrástol / poklesol sledovaný ukazovateľ.

Časový horizont spracovania bakalárskej práce spadá do rokov 2003 – 2007.

4. VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 Charakteristika vybraného agropodniku

4.1.1 Vznik agropodniku AGROCOOP IMEĽ a.s

Hlavným sídlom spoločnosti Agrocoop Imeľ a.s je Hlavná 54, Imeľ. Spoločnosť vznikla zmenou právnej formy Poľnohospodárskeho výrobného družstva v Imeli na akciovú spoločnosť. Predchodcom oboch firiem bolo Jednotné roľnícke družstvo, ktoré hospodáril na spoločnom majetku obce Imeľ od roku 1949 do roku 1991.

Hlavným program činnosti spoločnosti je v súčasnosti poľnohospodárska prvovýroba a následný predaj vypestovaných plodín. V poslednom období zastáva významné miesto aj medzinárodná nákladná doprava.

Predmetom činnosti spoločnosti je:

- Poľnohospodárska prvovýroba,
- výroba a predaj poľnohospodárskych výrobkov,
- zahranično – obchodná činnosť,
- medzinárodná nákladná doprava,
- konzultačná a poradenská činnosť v oblasti poľnohospodárstva.

Organizačná a riadiaca štruktúra

Organizačná štruktúra vybranej spoločnosti je líniovo – štábna. Uplatňuje sa princíp centrálného udeľovania príkazov. Na vrcholnom mieste je valné zhromaždenie. Pod jeho kompetencie patrí predstavenstvo, dozorná rada a riaditeľ so sekretariátom. K líniovým funkčným miestam sa pridali štábne miesta, ktoré podporujú líniové funkčné miesta prostredníctvom podporných činností. Nemôžu však udeľovať žiadne príkazy. Pracovníci na štábnych miestach sú často po určitom čase nespokojní, pretože sa na vedení ľudí nepodieľajú priamo a majú málo kompetencií a právomocí. Riadiaca organizačná štruktúra sa za posledné obdobie nezmenila. Na vedúcich pozíciách bol ten istý riaditeľ aj ekonóm za celé sledované obdobie. Na vedúcich pozíciách RV boli 2 pracovníci a v ŽV 3 pracovníci. V roku 2007 bolo na vedúcich pozíciách 22 pracovníkov. Priemerný vek počas sledovaného obdobia 2003 – 2007 sa pohyboval od 42 do 45 rokov.

Orgány spoločnosti tvoria:

- A) valné zhromaždenie
- B) dozorná rada
- C) predstavenstvo

Valné zhromaždenie

- je najvyšším orgánom spoločnosti, ktoré sa skladá zo všetkých na ňom prítomných akcionárov
- koná sa najmenej raz za rok, na mieste určenom predstavenstvom spoločnosti a zvoláva ho predstavenstvo písomnou pozvánkou 30 dní pred dňom jeho konania
- je uznášaniaschopné, ak sú prítomní akcionári, ktorí vlastnia akcie predstavujúce viac ako 50 % základného imania spoločnosti
- ak valné zhromaždenie nie je uznášaniaschopné, zvolá predstavenstvo náhradné VZ tak, aby sa konalo do 3 týždňov odo dňa, keď sa malo konať valné zhromaždenie pôvodne zvolané

Do pôsobnosti valného zhromaždenia patrí:

- zmena stanov a rozhodnutie o zvýšení alebo znížení ZI a vydanie dlhopisov
- voľba a odvolanie členov predstavenstva
- voľba a odvolanie dozornej rady s výnimkou členov dozornej rady volených zamestnancami
- schválenie ročnej účtovnej závierky a rozhodnutie o rozdelení zisku a určenie tantiem
- rozhodnutie o zrušení spoločnosti
- rozhodnutie o podobe vydávaných akcií, resp. ich zmene
- na schválenie rozhodnutia valného zhromaždenia o zmene stanov, zvýšení alebo znížení ZI, zrušení spoločnosti alebo zmene právnej formy je potrebná dvojtretinová väčšina hlasom prítomných akcionárov a musí sa o tom vytvoriť notárska zápisnica.

Predstavenstvo

- je štatutárnym orgánom, ktorý riadi činnosť spoločnosti a koná v jej mene
- rozhoduje o všetkých záležitostiach spoločnosti, pokiaľ nie sú zákonom alebo stanovami vyhradené do pôsobnosti VZ
- predstavenstvo volí zo svojho stredu podpredsedu
- konať v mene spoločnosti môže predseda predstavenstva a riaditeľ spoločnosti
- členovia predstavenstva, ktorí zaväzujú spoločnosť a spôsob ktorým tak robia sa zapisujú do obchodného registra

- zabezpečuje riadne vedenie účtovníctva spoločnosti a predkladá VZ na chválenie, ročnú účtovnú uzávierku a návrh na rozdelenie zisku
- jeden krát ročne predkladá VZ správu o podnikateľskej činnosti a o stave majetku
- je povinné písomne predložiť dozornej rade najmenej raz do roka informácie o zásadných zámeroch obchodného vedenia spoločnosti na budúce obdobie, ako aj predpokladom vývoji stavu majetku, financií a výnosov spoločnosti.
- predstavenstvo môže za podmienok, ktoré ustanoví VZ, rozhodnúť o zvýšení ZI spoločnosti podľa zákona, najviac však o jednu tretinu
- členov predstavenstva volí a odvoláva VZ, pričom zároveň určí, ktorý z členov predstavenstva je predsedom predstavenstva. Návrh na predsedu podáva volebná komisia z radov zvolených členov predstavenstva
- predstavenstvo spoločnosti má 7 členov
- členom môže byť osoba staršia ako 21 rokov, ak nebola trestaná pre úmyselný trestný čin a poskytujúca svojou doterajšou praxou a odbornou kvalifikáciou záruku zodpovedného výkonu funkcie
- funkčné obdobie predstavenstva je štyri roky, neskončí však skôr, kým nebude zvolené nové predstavenstvo, maximálne však na päť rokov
- zvolený člen môže byť rozhodnutým VZ v priebehu FO odvolaný, ak porušuje stanovy spoločnosti alebo bolo proti nemu začaté trestné stíhanie pre úmyselný trestný čin.
- členovia sú povinný vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou. Najmä sú povinný zaobstarat' si a pri rozhodovaní zohľadniť všetky dostupné informácie týkajúce sa predmetu rozhodnutia, zachovávať mlčanlivosť o dôverných informáciách a pri výkone svojej pôsobnosti nesmú uprednostňovať svoje záujmy, záujmy len niektorých akcionárov alebo záujmy tretích osôb pre záujmami spoločnosti
- členovia, ktorí porušia svoje povinnosti pri výkone svojej pôsobnosti, sú povinní spoločne a nerozdielne nahradiť škodu, ktorú tým spoločnosti spôsobili
- rozhoduje o doplnení, zrušení, resp. zmene predmetu činnosti spoločnosti
- rozhoduje na základe nadpolovičnej väčšiny hlasov všetkých členov

Dozorná rada

- dohliada na výkon pôsobnosti predstavenstva a uskutočňovanie podnikateľskej činnosti spoločnosti
- pre činnosť DR platí, ak nie je ďalej ustanovené inak, ustanovenie obchodného zákonníka

- členovia sú oprávnení nahliadať do všetkých dokladov a záznamov týkajúcich sa činnosti
- preskúmava ročnú účtovnú závierku a návrh na rozdelenie zisku a predkladá svoje vyjadrenie valnému zhromaždeniu
- určí svojho člena, ktorý zastupuje spoločnosť v konaní pred súdmi a inými orgánmi proti členovi predstavenstva
- má právo pozastaviť výkon uznesenia predstavenstva, ak toto svoje rozhodnutie doručí písomne predsedovi predstavenstva do 15 dní po prijatí uznesenia, ktorého výkon má záujem pozastaviť
- má 5 členov, pričom 3 členov volí VZ a 2 členovia sú volení zamestnancami spoločnosti
- zvolí zo svojho stredy predsedu dozornej rady. Predseda DR zvoláva a riadi zasadnutia a činnosť DR
- členom môže byť osoba staršia ako 21 rokov, odborne spôsobilá, ktorá nebola trestaná za majetkový trestný čin
- členovia sú volení a odvolávaní VZ
- funkčné obdobie DR je štvorročné, neskončí sa však skôr, ako je zvolená nová DR, maximálne však 5 rokov
- rozhoduje na základe súhlasu väčšiny svojich členov
- členovia sú povinní oboznámiť VZ s výsledkami svojej kontrolnej činnosti

Riaditeľ

- je výkonným orgánom spoločnosti, ktorého menuje a odvoláva predstavenstvo
- vykonáva uznesenia predstavenstva
- zabezpečuje operatívne riadenie spoločnosti a predkladá návrhy predstavenstvu
- menuje a odvoláva vedúcich organizačných jednotiek spoločnosti
- vykonáva pôsobnosť, ktorá je nevyhnutná na splnenie úloh spoločnosti v rámci všeobecne záväzných právnych predpisov a organizačného poriadku spoločnosti
- na menovanie i odvolanie riaditeľa je potrebná dvojtretinová väčšina všetkých hlasov členov predstavenstva.

4.1.2 Pracovníci spoločnosti

Práca je cieľavedomá ľudská činnosť, ktorú vykonáva človek s fyzickými a duševnými schopnosťami a talentom. Kvalita práce je vo veľkej miere závislá od vzdelania a kvalifikácie. Množstvo a kvalita práce závisí aj od vybavenia práce výrobnými nástrojmi.

Zmena štruktúry pracovníkov v skúmanom agrosubjekte je uvedená v tabuľke 13.

Vývoj pracovných síl za sledované obdobie 2003-2007

Tabuľka 13

Kategória Pracovníci	2003		2004		2005		2006		2007	
	spolu	ženy	spolu	ženy	spolu	ženy	spolu	ženy	spolu	ženy
Traktoristi a mech.rob.	34	0	36	0	36	0	36	0	34	0
Ost.rob.RV	18	2	13	1	16	1	17	1	15	1
Ošetr.dojnic	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7
Oš.ost.HD	20	3	15	2	15	2	14	2	14	2
Ošetr.prasiat	15	6	13	6	13	6	13	6	12	4
Remeselníci a opravári	30	0	27	0	27	0	26	0	26	0
Ved.techn.a admin.prac.	24	12	21	9	21	9	20	9	20	8
Trvalo činní prac. Spolu	147	29	132	25	135	25	133	25	128	22

Prameň: interné materiály firmy

Počet trvalo činných pracovníkov sa od roku 2003, kedy predstavoval 147 ľudí, znížil o 19 pracovníkov oproti roku 2007. Príčinou bol hlavne odchod pracovníkov do dôchodku a aj nedostatok náhradných mladých pracovníkov, čo odzrkadľuje ich nezájum o prácu v poľnohospodárstve.

Počet pracovníkov s VŠ vzdelaním bol v roku 2003 sedem a v roku 2007 šesť. Údaje sú znázornené v tabuľke 14.

Mobilita podnikových manažmentov v ks

Tabuľka 14

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007
Počet prac.s VŠ vzdelaním a prac.v manaž.funk	7	7	7	6	6
Z toho vo vrcholovom manažmente	5	5	5	4	5

Prameň: interné materiály firmy

4.1.3 Odmeňovanie pracovníkov

Odmeňovanie pracovníkov patrí medzi kľúčové problémy, ktorých správne vyriešenie má rozhodujúci pozitívny vplyv na životaschopnosť a rozvoj podnikateľského subjektu.

V skúmanej spoločnosti sa stretávame s nasledovnými mzdovými formami: úkolová mzda, časová mzda, naturálna mzda.

Časovou formou mzdy sú v poľnohospodárskom podniku odmeňovaní pracovníci v dielnach, strážnici. Medzi THP sú zaradení zo živočíšnej výroby vedúci zootechnik a mechanizátor a z rastlinnej výroby hlavný agrónómovia (sú nimi konatelia). Ostatní pracovníci poľnohospodárskeho podniku sú odmeňovaní úkolovou formou mzdy. Aby mohol podnik pracovníkov odmeňovať poslednou uvedenou formou mzdy, má vypracované vnútropodnikové normy práce.

Okrem už uvádzaných mzdových foriem v skúmanom podnikateľskom subjekte sú v súčasnosti pracovníkom priznávané aj mesačné prémie, ktoré sa počítajú z hrubej mesačnej mzdy pracovníka. Výška príslušného prémiového percenta je rozdielna a závisí od toho o aký druh práce sa jedná, a kto ho dostáva.

Takmer pravidelne v každom roku sú pracovníkom priznávané odmeny pracovníkom pri príležitosti ich životných jubileí. Výška odmien vo veľkej miere závisí od aktuálnej finančnej situácie spoločnosti.

Konatelia spoločnosti využívajú viaceré motivačné stratégie. Jednou z nich sú peňažné motivácie poskytované pracovníkom. Napríklad odmeny pre pracovníkov za rizikovú prácu, za zodpovednosť a kvalitu práce. Firma využíva aj nehmotné motívy, akými sú napr: dobré medziľudské vzťahy, možnosť nákupu naturálií v cene vlastných nákladov, možnosť profesijného a odborného rastu, dobrá spolupráca.

4.1.4 Zastúpenie skupín plodín na ornej pôde

Pri skúmaní pôdy z ekonomického hľadiska nás najviac zaujíma jej základná vlastnosť, ktorou je jej úrodnosť. Pod úrodnosťou rozumieme schopnosť pôdy zásobovať rastliny živinami, potrebným množstvom vody a vzduchu.

Vývoj celkovej produkcie spoločnosti AGROCOOP Imeľ a.s. je znázornená v nasledovnej tabuľke.

Vývoj celkovej produkcie v t

Tabuľka 15

Plodina	2003	2004	2005	2006	2007	— x
Kukurica na zrno	3774,3	3583,018	633,4	3897,6	2726,2	2922,904
Zemiaky konzumné skoré	376,3	959,222	969,366	701,002	617,615	724,701
Zemiaky ostatné konzumné	4425	5659,403	4716,972	4366,597	5129,737	3833,60
Kukurica a jej miešanky na zeleno a siláž	5003,1	5460	4816,9	4869,7	4503,4	4130,62
Lucerna v suchom stave	1372,7	906,175	1037,45	950,075	1311,55	1115,59
Semeno lucerny	0,2	12	10	2	0,8	5
Ost.jednoroč.krm.		1212,7				1212,7
Pšenica mäkká ozimná				2125,7	2197,5	2161,6
Z toho potravinár.				1920,1	2197,5	2058,8
Jačmeň jarný				155	98,3	126,65
Bôb krmny				2,5		2,5
Hrach krmny					96	96

Prameň: interné materiály firmy

Kukurica na zrno v sledovanom období rokov 2003 – 2007 dosahuje vyššie hodnoty v porovnaní s priemerom. V roku 2003 je celková úroda 3774,3 t a v roku 2004 je 3583,018 t. Výnimkou je rok 2005, kedy dosahuje celkovú úrodu 633,4 t a rok 2007 s celkovou úrodou 2726,2 t. Najvyššiu celkovú úrodu kukurice na zrno dosiahli v roku 2006 a to 3897,6 t, čo je v porovnaní s priemerom nárast o 33,35 %. Priemerná úroda je 2922,904 t.

Zemiaky konzumné skoré dosahujú v roku 2003 najnižšiu celkovú úrodu 376,3 t. Na rok 2004 prudko vzrástla o 155 % a dosahuje hodnotu 959,222 t. Oproti priemeru je to tiež nárast o 32,36 %. Priemerná hodnota celkovej úrody skorých zemiakov je 724,701 t. Najvyššiu celkovú úrodu dosahujú skoré zemiaky v roku 2005 a to 969,366 t. V ďalších rokoch už celková úroda klesala. Na rok 2006 sledujeme pokles o 27,68 %, dosahuje hodnotu 701,002 t. V roku 2007 celková úroda mala klesajúcu tendenciu, dosiahla hodnotu 617,615 t. V porovnaní s priemerom klesla o 14,78 %.

Zemiaky ostatné konzumné dosahujú najvyššiu úrodu v roku 2004 a to 5659,403 t. V porovnaní s rokom 2003, kedy celková úroda bola 4425 t, je to nárast o 27,90 %. Úroda v rokoch 2005 a 2006 mala klesajúci priebeh oproti predošlému roku, ale v porovnaní s priemerom, ktorý bol 3833,6 t ho prudko prevyšujú. V roku 2007 bola celková úroda 5129,737 t, čo predstavuje nárast oproti roku 2006 o 763,14 t. V porovnaní s priemerom vidíme nárast o 33,81 %.

Kukurica a jej miešanky na zeleno dosiahli celkovú úrodu 5003,1 t za rok 2003. Na rok 2004 vzrástli o 9,13 %. V ďalších rokoch môžeme sledovať ich klesanie. Na rok 2007 ich celková úroda bola 4503,4 t. V porovnaní s priemerom, ktorý bol 4130,62 t vidíme vzrast o 9,025 %.

Celková úroda **lucerny** na sucho mala striedavé hodnoty za sledované roky. Najvyššia úroda bola v roku 1372,7 t v roku 2003. Najnižšiu úrodu dosiahli v roku 2004 a to 906,175 t. V porovnaní s priemerom je to pokles o 18,77 %. V roku 2007 bola celková úroda 1311,55 t, čo predstavuje nárast o 38,05 % oproti roku 2006 a tiež nárast o 195,96 t v porovnaní s priemerom.

Úroda semena **lucerny** sa radikálne menila z roku na rok. V roku 2003 bola 0,2 t. Na rok 2004 úroda vzrástla o 11,8 t. V roku 2005 dosiahla celková úroda hodnotu 10 t, oproti priemeru je to vzrast o 50 %. Priemerná hodnota celkovej úrody je 5 t. Na rok 2007 bola celková úroda 0,8 t. V porovnaní s rokom 2006 je pokles o 60 %.

Ostatné jednorôčné krmoviny sa pestovali iba v roku 2004 a dosiahli celkovú úrodu 1212,7 t.

Pšenica a jačmeň pestovali iba v rokoch 2006 a 2007. Priemerná úroda zo pšenice činila 2161,6 t a jačmeňa 126,65t.

Bôb a hrach pestovali iba jeden rok. Bôb mal v roku 2006 celkovú úrodu 2,5 t. Hrach mal v roku 2007 celkovú úrodu 96 t.

Úroda v t.ha⁻¹ nám hovorí, koľko ton úrody sa urodí z jednotlivých plodín na 1 ha zberovej plochy.

Vývoj produkcie v t.ha⁻¹

Tabuľka 16

Plodina	2003	2004	2005	2006	2007	— x
Kukurica na zrno	6,62	7,08	8,32	5,81	4,57	6,48
Zemiaky konzumné skoré	18,82	31,97	32,31	26,96	20,58	26,128
Zemiaky ostatné konzumné	26,03	33,33	34,63	31,42	29,01	30,884
Kukurica a jej miešanky na zeleno a siláž	38,48	53,27	40,14	25,63	22,4	35,984
Lucerna v suchom stave	7,25	5,31	6,79	4,12	8,09	6,312
Semeno lucerny	0,02	0,4	1,25	0,2	0,08	0,39
Ost.jednoroč.krm.		51,91				51,91
Pšenica mäkká ozimná				4,26	3,94	4,1
Jačmeň jarný				4,41	1,7	3,055
Bôb kýmny				0,42		0,42

Prameň: interné materiály firmy

Z tabuľky 16 vidíme hektárové úrody jednotlivých plodín na ornej pôde za sledované obdobie rokov 2003 – 2007.

Kukurica na zrno dosahuje najvyššiu úrodu v roku 2005 a to $8,32 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, čo predstavuje oproti priemeru nárast o $9,26 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Najnižšiu úrodu dosahuje v roku 2007 a to $4,57 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Táto hodnota oproti roku 2006 klesla o 1,24 %.

Úroda **skorých zemiakov** sa menila striedavo. V roku 2003 dosahovala hodnotu $18,82 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Na rok 2004 vzrástla o 69,87 %. V roku 2005 bola úroda $32,31 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ v porovnaní s priemerom predstavuje nárast o 23,66 %. V ďalších rokoch úroda klesala. V roku 2006 bola $26,96 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, ktorá oproti roku 2005 predstavuje zníženie o $5,35 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Vyrovnaním roku 2007 s priemerom, zisťujeme pokles o 21,23 %. Priemerná úroda bola $26,128 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Najnižšia úroda bola v roku 2007, a to $22,4 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, čo predstavuje oproti roku 2004 pokles o 57,95 %.

Úroda **ostatných zemiakov** bola tiež premenlivá za sledované obdobie. V priemere dosahovala $30,884 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Najnižšiu hodnotu dosahuje v roku 2003 a to 26,03, čo je v porovnaní s priemerom pokles o $4,854 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. A v roku 2007 v porovnaní s priemerom tiež klesla o $1,874 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Najvyššiu hodnotu dosahuje v roku 2005 a to 34,63, čo predstavuje oproti roku 2003, nárast o 33,04 %. Na rok 2006 poklesla úroda na $31,42 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, pričom v porovnaní s priemerom vidíme nárast o $0,536 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$.

Úrod **kukurice a jej miešaniek** na zeleno dosahu vrchol v roku 2004 s hodnotou $53,27 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Oproti roku 2003 je to nárast o $14,79 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Na rok 2005 vidíme pokles na $40,14 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, pričom porovnaním s priemerom vidíme nárast o 11,55 %

Lucerna v suchom stave dosahovala v priemere $6,312 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Nižšie hodnoty ako priemer boli v roku 2004 a to $5,31 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ a v roku 2006 a to $4,12 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Na rok 2006 evidujeme nárast o 27,87 %. Najvyššia úroda bola v roku 2007 a to $8,09 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, čo oproti priemeru dosahuje nárast o 28,17 %.

Ostatné jednoročné krmoviny sa pestovali iba v roku 2004 a dosiahli úrodu $51,91 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$.

Bôb sa tiež pestoval iba jeden rok v 2006 a dosiahol úrodu $0,42 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$.

Pšenica a jačmeň sa pestovali posledné dva roky 2006 a 2007. V priemere dosiahli pšenica úrodu $4,1 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ a jačmeň $3,055 \text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$.

4.2 Ekonomické ukazovatele Agrocoop Imeľ a.s.

V rámci ekonomických ukazovateľov sme sa zamerali na analýzu aktív podľa likvidnosti a ich podielu na celkových aktívach, cudzí a vlastný kapitál a ich podiel na celkovom kapitáli a tiež podiel dlhodobých záväzkov na vlastných zdrojoch. Uvedené údaje sú uvedené v tabuľke 17 za obdobie 2004 – 2007.

Prehľad vybraných ukazovateľov likvidity v rokoch 2004 – 2007 (tis.Sk)

Tabuľka 17

Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007
Aktíva celkom	226 286	264 185	289 286	311 433
Stále aktíva	144 144	165 863	191 961	199 564
Takmer nelikvidné	140 940	162 659	188 757	198 010
Hmot.invest.maj.	140 939	162 659	188 722	197 986
Nehm.invest.maj.	1	0	35	24
Dlhodobo likvidné	3 204	3 204	3 204	1 554
Obežné aktíva	80 618	98 006	96 463	110 849
Zásoby	52 623	56 227	48 256	61 667
Pohľadávky	24 280	33 460	26 760	39 115
Najlikvidnejšie	3 715	8 319	21 447	10 067
Ostatné aktíva	1524	316	862	1 020

Prameň: interné materiály firmy

Po analýze štruktúry majetku môžeme konštatovať, že v oboch rokoch predstavuje hmotný a nehmotný investičný majetok najväčší podiel na aktívach, a to 62,28 % v roku 2004, resp. 61,57 % v roku 2005. Príčinou tohto silného medziročného rastu časti stálych aktív sú investície. V neprospech likvidity sa zmenili zásoby, ktoré dosiahli nárast len vo finančnom vyjadrení, ale v podiele na aktívach zaznamenali pokles. Ako pozitívny jav môžeme hodnotiť najlikvidnejšiu položku aktív – peňažné prostriedky, ktoré zaznamenali zvýšenie v medziročnom období až o 4.604 tis.Sk, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje nárast až o 223,93 %.

Z porovnania rokov 2006 – 2007 možno konštatovať, že hmotný a nehmotný majetok v oboch rokoch predstavoval najväčší podiel na aktívach. Ako negatívny jav môžeme hodnotiť najlikvidnejšiu položku aktív – peňažné prostriedky, ktoré zaznamenali

zníženie v medziročnom období až o 11.380 tis.Sk, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje pokles až o 53,06 %, ale oproti roku 2005 je to predsa len nárast o 17,36 %.

4.3 Ekonomika výroby zemiakov

V rámci ekonomiky výroby zemiakov sme pozornosť venovali skúmaniu výsledkov výroby zemiakov v agrosubjekte Agrocoop Imeľ a.s. za obdobie rokov 2003 – 2007. Skúmali sme náklady na výrobu, produkciu i tržby z produkcie.

Výnosy pri pestovaní zemiakov v Sk

Tabuľka 18

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	$\bar{x}$
Výnosy spolu	24 193 071	23 190 139	31 233 881	25 304 204	31 216 410	27 027 541
V na ha ⁻¹	127 332	116 067	187 929	153 396	150 950	147 135
V na kg ⁻¹	3,95	4,83	4,45	4,45	6,16	4,768
Dot.v Sk.kg ⁻¹	0,54	0,29		0,12	0,11	0,265
Zber v kg	6 124 828	4 801 271	7 018 625	5 686 338	5 067 599	5 739 732
Výmera v ha	190	199,8	166,2	164,96	206,80	185,552

Prameň: interné materiály firmy

Vývoj celkových výnosov za sledované obdobie bol striedavý. Najvyššie tržby dosiahla spoločnosť v roku 2005 a to 31 233 881 Sk. V porovnaní s priemerom sledujeme nárast o 15,56 %. Na rok 2006 boli celkové výnosy 25 304 204 Sk. V roku 2007 ich hodnota dosiahla 31 216 410 Sk, čo v porovnaní s priemerom vykazuje nárast o 15,50 %.

Výnosy na ha v porovnaní s priemerom mali nízke hodnoty v rokoch 2003 a to 127 332 Sk a v roku 2004 boli 116 067 Sk. V priemere dosahovali 147 135 Sk.

Výnosy na kg boli za roky 2003, 2005, 2006 a 2007 nízke. Potrebovali dotáciu, aby realizačná cena zemiakov na trhu bola rentabilná. V roku 2003 mali hodnotu 3,95, čo v porovnaní s priemerom je nižšia o 0,818 Sk. Najvyššiu hodnotu dosahuje v roku 2007 a to 6,16 Sk, čo je vysoko nad priemernou cenou. Porovnaním zistíme nárast o 29,19 %.

Najväčší zber zemiakov zaznamenali v roku 2005 a to 7 018 625 kg aj napriek zníženej zberovej ploche. Oproti roku 2004 je to nárast o 46,18 %, t.j. o 2 217 354 kg. V ďalších zo sledovaných rokov vidíme prudký pokles úrody.

4.3.1 Vývoj nákladov pri výrobe zemiakov

Dotácie štátu výrazne ovplyvňujú ekonomiku výroby zemiakov. Podiel dotácií na krytí nákladov a na tržbách bez dotácií je vysoký. Rentabilita výroby zemiakov je nízka. Náklady podniku predstavujú spotrebu živej a zhmotnenej práce vyjadrenú v peniazoch. V tabuľke je znázornený vývoj nákladov v danom agrosubjekte za obdobie 2003 – 2007.

Náklady pri pestovaní zemiakov v Sk

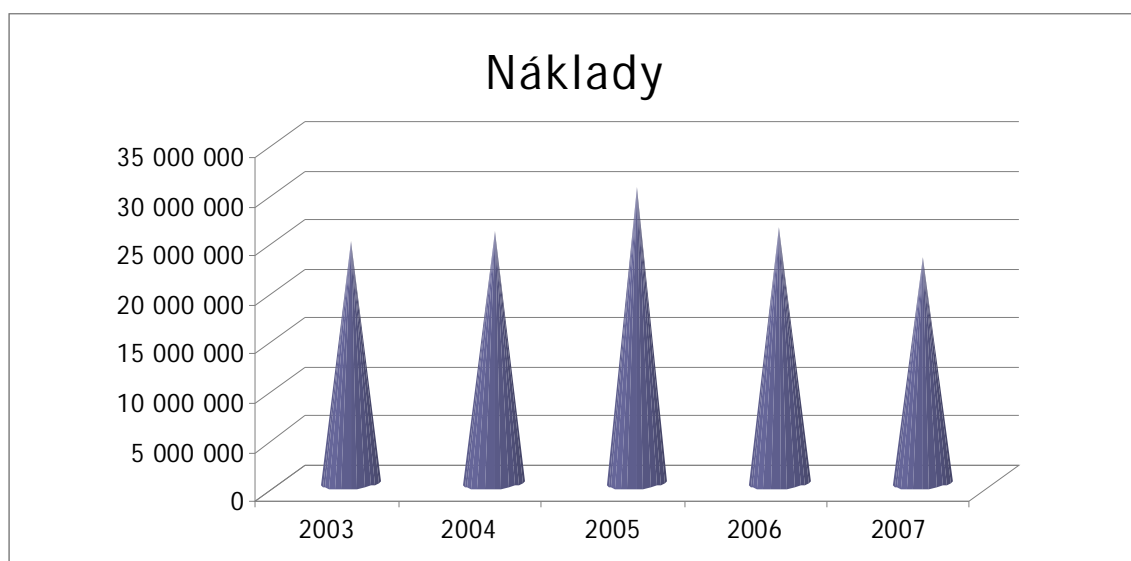
Tabuľka 19

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	— x
N spolu	24 683 057	25 734 813	30 180 088	26 043 428	23 057 757	25 941 592
N.ha ⁻¹	129 911	128 803	181 589	157 877	111 497	141 935
N.kg ⁻¹	4,03	5,36	4,3	4,58	4,55	4,564

Prameň: interné materiály firmy

Vývoj nákladov

Graf 1

Najvyššie náklady pri pestovaní zemiakov vznikli v roku 2005 a to 30 180 088 Sk. Z čoho vyplýva, že náklady na ha boli tiež najvyššie za rok 2005 a to 181 589 Sk.ha⁻¹, pričom náklady na kg dosahovali priemernú hodnotu 4,564 Sk.kg⁻¹. Príčinou vysokých nákladov bol nákup osív i vysoké stočné. Najnižšie náklady mala spoločnosť v roku 2007 a to 23 057 757 Sk a tým boli aj náklady na ha najnižšie za sledované obdobie rokov 2003 – 2007 v hodnote 111 497 Sk.ha⁻¹. Náklady na kg však boli 4,55 Sk.kg⁻¹. Zníženie nákladov spôsobil nízky nákup osív, priemerné náklady na nájomné za pôdu, nízke náklady na organické hnojivá. Ak porovnáme celkové náklady roku 2005 s priemerom za sledované obdobie, vidíme zvýšenie nákladov o 16,34 %, čo predstavuje 4 238 496 Sk. Porovnanie nákladov na ha v roku 2005 s priemerom vykazuje tiež zvýšenie nákladov o 27,94 %. Náklady na kg v roku 2005 oproti priemeru znížili o 0,264 Sk, čo predstavuje pokles o 5,78 %. Ak porovnáme rok 2005 s rokom 2007 zistíme, že sa celkové náklady znížili o 23,6 %.

4. 3.2 Vývoj ukazovateľa produktivity spoločenskej a živej práce

Vývoj ukazovateľa produktivity spoločenskej a živej práce

Tabuľka 20

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	priemer
Tržby	20 885 663	21 977 770	31 233 881	24 621 844	30 658 974	25 839 626
VI. N	24 683 057	25 734 813	30 180 088	26 043 428	23 057 575	25 941 592
Mzdy	1 556 263	1 235 881	1 254 160	1 383 650	1 324 561	1 350 903
Prod.spol.pr	0,846	0,847	1,035	0,945	1,33	1
Prod.živ.pr	13,42	17,637	24,904	17,795	23,446	19

Prameň: interné materiály firmy a vlastné výpočty

Pomocou dosiahnutých výsledkov z celkových tržieb, vlastných nákladov a miezd, môžeme vyjadriť produktivitu spoločenskej a živej práce za sledované obdobie 2003 – 2007.

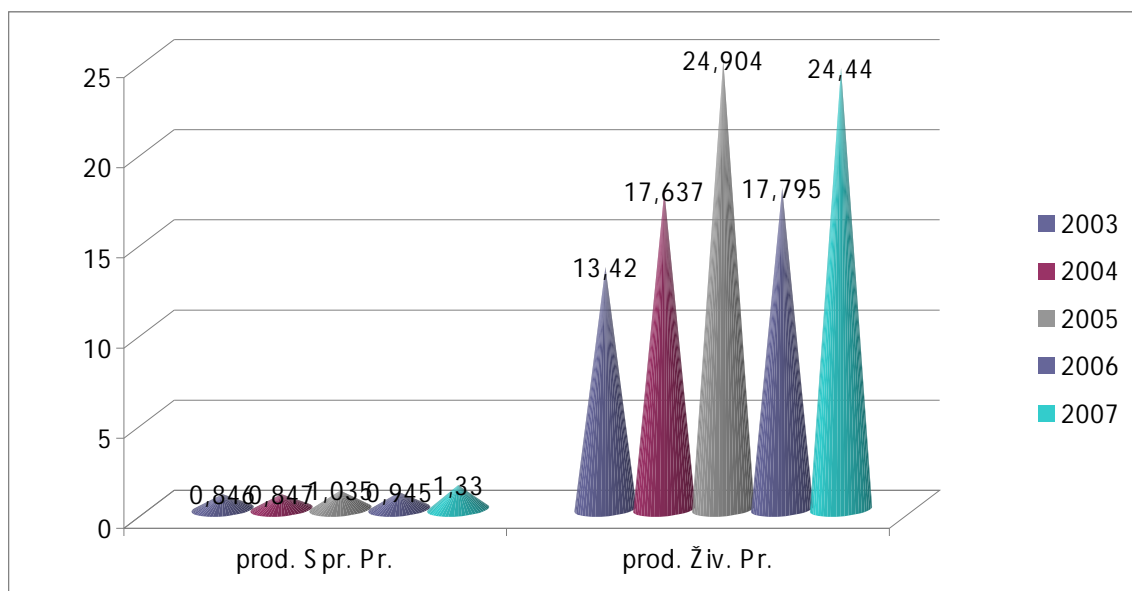
Produktivita spoločenskej práce dosahuje najnižšiu hodnotu v roku 2003 a to 0,846 Sk. Najvyššiu hodnotu dosahuje v roku 2007 a to 1,33 Sk, čo predstavuje oproti priemeru

nárast o 0,33 Sk. Produktivita živej práce dosahuje najnižšiu hodnotu tiež v roku 2003 a to 13,42 Sk. Najvyššiu hodnotu v roku 2005 a to 24,904 Sk. Priemerná hodnota je 19 Sk.

Vývoj ukazovateľa produktivity spoločenskej a živej práce

Graf 2

4.3.3 Vývoj intenzity pri výrobe zemiakov

V praktickom ponímaní sa pod intenzitou výroby rozumie:

- množstvo prostriedkov a práce vynaložené na jednotku pôdy
- množstvo produkcie vyrobenej z jednotky plochy

Vývoj ukazovateľov intenzity výroby zemiakov

Tabuľka 21

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	Priemer
Výmera v ha	190	199,80	166,20	164,96	206,80	185,552
Zber v kg	6 124 828	4 801 271	7 018 625	5 686 338	5 067 599	5 739 732
Tržby v Sk	20 885 663	21 797 770	31 233 881	24 621 844	30 658 974	25 839 626
VN v Sk.ha ⁻¹	129 911	128 803	181 589	157 877	111 497	141 935
V v Sk.ha ⁻¹	127 332	116 067	187 929	153 396	150 950	147 135

Prameň: interné materiály firmy a vlastné výpočty

Intenzita výroby sa prejavuje v množstve produkcie zemiakov vyrobených z jednotky plochy. Z roku 2003 na 2004 môžeme sledovať pokles zberu zemiakov z 6 124 828 kg, t.j. 32 236 kg.ha⁻¹ na 4 801 271 kg, t.j. 24 030,40 kg.ha⁻¹, čo predstavuje pokles o 25,45 %. Rok 2005 je prelomový. Tržby a úroda dosahuje najvyššiu hodnotu za sledované obdobie. Tržby 20 885 663 Sk, t.j. 42 230 kg.ha⁻¹ a úroda 7 018 625 kg, t.j. 188 111 Sk.ha⁻¹. V nasledujúcich rokoch vidíme pokles tržieb. Na rok 2007 bola úroda 5 067 599 kg, t.j. 24 504,83 kg.ha⁻¹ a tržby 30 658 974 Sk, t.j. 148 398 Sk.ha⁻¹.

4.3.4 Vývoj rentability zemiakov

Rentabilita výrobkov a služieb vyjadruje rozdiel medzi realizačnou (trhovou) cenou a úplnými vlastnými nákladmi na ich výrobu. Určitý výkon je rentabilný vtedy, ak dosiahnuté tržby sú vyššie ako celkové náklady vynaložené na výrobok (službu). Ak realizačná cena jednotky produkcie je nižšia ako vynaložené náklady vzniká strata.

V tabuľke 22 sme uviedli vývoj ukazovateľov rentability zemiakov za obdobie od 2003 do roku 2007.

Vývoj ukazovateľov rentability zemiakov

Tabuľka 22

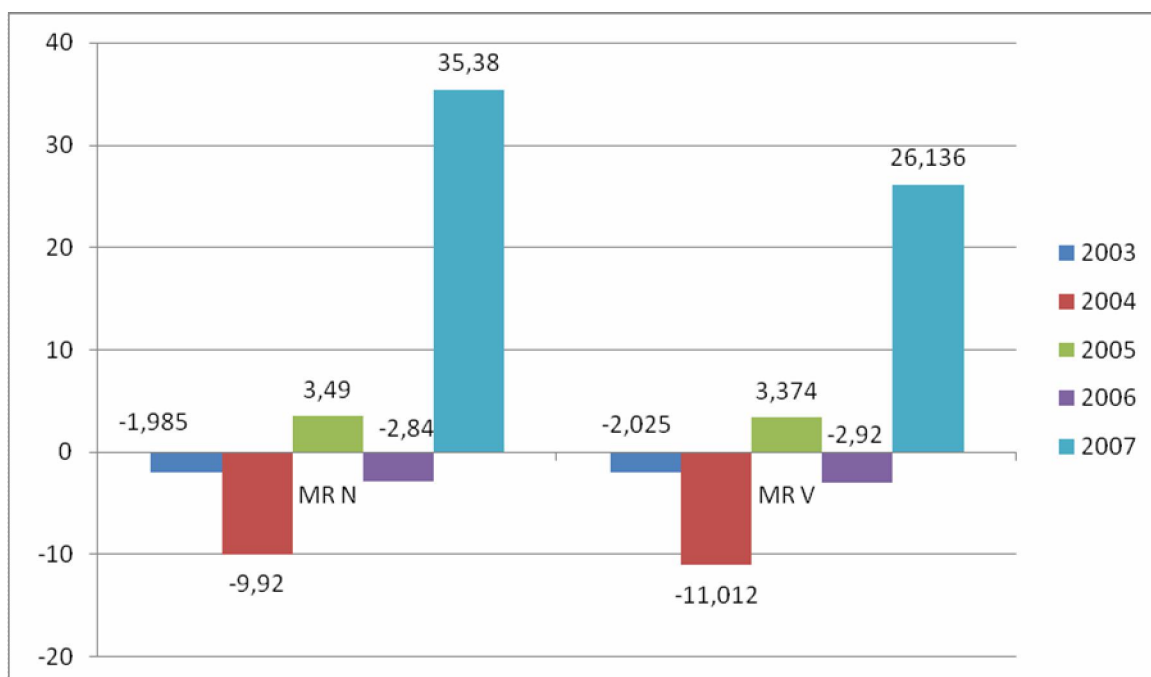
Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	— x
N v Sk	24 683 057	25 743 813	30 180 088	26 043 428	23 057 575	25 941 592
V v Sk	24 193 071	23 190 139	31 233 881	25 304 204	31 216 410	27 027 541
HV	- 489 986	- 2 553 674	1 053 793	- 739 224	8 158 835	1 085 949
MR N	- 1,985	- 9,92	3,49	- 2,84	35,38	4,2
MR V	- 2,025	- 11,012	3,374	- 2,92	26,136	3

Prameň: interné materiály firmy a vlastné výpočty

Rentabilným obdobím spoločnosti boli roky 2005 a 2007, čo znázorňuje tabuľka 19. V roku 2005 bola rentabilita nákladov 3,49 % a rentabilita výnosov 3,374 % ak spoločnosť dosiahla hospodársky výsledok v hodnote 1 053 793 Sk. V roku 2007 dosiahla rentabilita nákladov hodnotu 35,38 % a rentabilita výnosov hodnotu 26,136 % pri hospodárskom výsledku 8 158 835 Sk. Prudký obrat vo výsledku hospodárenia z roku 2006 na 2007 spôsobila dobrá produkcia a predaj vyprodukovaných zemiakov.

Vývoj ukazovateľov rentability zemiakov

Graf 3

4.4 Materiálovo technické zabezpečenie výroby zemiakov

Stroje používané pri sadení a zbere zemiakov v ks

Tabuľka 23

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007
Počet traktorov v ks na 1000 ha p.p.	12	12	12	12	12
Počet pluhov	3	3	3	3	3
Sadzač zemiakov	1	1	1	1	1
Vyorávač zemiakov	2	2	2	2	2

Materiálovo – technické zabezpečenie spoločnosti sa počas sledovaného obdobia nemenila, poukazuje to tabuľka 14.

Zistili sme, že je to spôsobené tým, že spoločnosť ak vyradí svoj starý stroj, ešte v tom roku za neho zaobstará náhradu a tým sa ich počet nemení. Od roku 2003 – 2007 bol

počet používaných traktorov 12. Spoločnosť kupuje a je verný značkám Zetor, John Deer a Fendt. Počet pluhov značky Gregory Besson bolo 3 za sledované obdobie. Počet zemiakových sadzačov značky John Deer využívali v sledovanom období iba 1 ks a vyorávačov 2. V roku 2008 plánujú zakúpiť nové mechanizačné prostriedky na sadenie a zber zemiakov.

Mechanizácia výroby zemiakov vo vybranom agrosubjekte Agrocoop Imeľ a.s.

Jeseň:

- rozmetanie maštalného hnoja
- rozmetanie priemyselných hnojív = september, október
- orba

Jar:

- urovanie pôdy
- rozmetanie dusíkatých hnojív = marec
- kyprenie pred sadením
- sadenie: 15.03. – 20.04.
- oborávanie: 20.03. – 30. 04.
- 1. postrek proti burinám: 20.03. – 30. 04.
- 2. postrek proti burinám: máj – podľa potreby
- závlaha: 5 – 10 krát, 30 mm: 01.05. – 10.08.
- postrek proti chorobám a škodcom 6 – 7 krát
- drvenie vňate: august (prípadne desikácia – usušenie chemicky)
- zber: jún – október

Zemiaky ako poľnohospodárska plodina má množstvo slabých miest, ktoré výrazne ovplyvňujú pestovateľské výsledky a rentabilitu v produkcii zemiakov.

V danej spoločnosti považujeme za slabé najmä tieto oblasti:

- nízka obmena sadiva na produkčných plochách
- zastaralé strojoivo – technické zabezpečenie
- vysoké ceny vstupov.

Na základe zistených poznatkov z analýzy sme spoločnosti AGROCOOP Imeľ a.s. navrhli tieto odporúčania:

- venovať väčšiu pozornosť hodnoteniu biologickej kvality sadiva,
- optimalizovanie hnojenia,
- zabezpečiť závlahový systém,
- optimalizácia technologických postupov s cieľom minimalizovať poškodenie hl'úz pri zbere,
- venovať sa procesu skladovania a prispôbiť sklady veľkosti produkcie,
- častejšia obmena sadiva.

V roku 2007 firma dosiahla najvyšší obrat za posledné roky, a to vo výške 8 158 835,- Sk. Dôvodom bola vysoká produkcia ako aj predaj vyprodukovaných zemiakov.

5. ZÁVER

V bakalárskej práci sme sa zaoberali témou ekonomická výroba zemiakov. Zemiaky sú považované za najdôležitejší zdroj dvojkľúčnych rastlín v ľudskej výžive a patria medzi najdôležitejšie poľnohospodárske plodiny na svete. Práve preto sme si ich vybrali aj pre našu bakalársku prácu.

Na Slovenku sú zemiaky v prvom rade objemovou dietetickou zeleninou a až v druhom rade základnou potravinou. Nad'alej však zostávajú nenahraditeľnou surovinou pre spracovateľský priemysel. Za posledné desaťročie nastali vo výrobe tejto plodiny značné zmeny týkajúce sa rozsahu pestovateľských plôch, zamerania výroby podľa úžitkových smerov, agrotechniky, technológie a ekonomizácie výrobného procesu. Vysoké náklady na pestovanie, narastanie odbytových problémov a konkurenčný zahraničný dovoz, zlá finančná situácia obyvateľstva a tým aj nízka spotreba zemiakov spôsobili, že slovenské zemiakárstvo nie je konkurencieschopné a preto dochádza k znižovaniu pestovateľských plôch zemiakov. Produkcia zemiakov v hospodárskom roku 2006/2007 sa medziročne znížila o 12,6 % v dôsledku poklesu plôch o 3,7 % a nižších priemerných hektárových úrod v priemere o 9,3 %. Produkcia teda dosiahla historicky najnižšiu úroveň a to 263,1 tis. ton.

Cieľom našej práce je analýza ekonomickej výroby zemiakov v spoločnosti Agrocoop Imeľ a.s. so sídlom v obci Imeľ za roky 2003 – 2007. Táto spoločnosť pôsobí na poľnohospodárskom trhu už niekoľko rokov a preto má značné skúsenosti v danej oblasti. Z analýzy vyplýva, že firma v roku 2007 dosiahla najvyšší obrat a to vo výške 8 235 835,- Sk. Dôvodom bola vysoká produkcia zemiakov ako aj predaj vyprodukovaných zemiakov. Dobré výsledky firma dosiahla aj v ukazovateľoch rentability a intenzity výroby zemiakov.

Za istý nedostatok považujeme nedostatočnú obmenu sadiva na produkčných plochách, ktoré môže spôsobiť degeneráciu a reinfekciu. Pri obmene 1 krát za 3 roky môže degenerácia v podmienkach južného Slovenska spôsobiť depresiu úrody až o 50 %. Spoločnosť sa snaží o modernizáciu technického vybavenia, čo považujeme za veľmi priaznivé. Navrhovali sme, aby spoločnosť väčšiu pozornosť venovala využitiu závlah, hodnoteniu biologickej kvalite sadiva a častejšej obmene sadiva na produkčných plochách. Spoločnosti by sme ďalej navrhovali, aby upravila technologické postupy pri zbere hľúz, ktoré umožnia minimalizovať ich poškodenie.

V súčasnosti sa významne mení aj štruktúra výrobcov konzumných zemiakov, keď iba tretina z celkovej výmery je v rukách veľkopestovateľov a až 2/3 sú v rukách súkromných pestovateľov. Vytvárajú sa výrobné-ochodné združenia, ktoré majú väčšiu

možnosť ovplyvniť cenu a podmienky odbytu zemiakov. Trend vo svete smeruje k zväčšovaniu výmery v nadväznosti na výkonnú a drahú mechanizáciu, skladovanie, veľkokapacitné spracovateľské linky, vyrovnané veľké partie suroviny podľa účelu spracovania s možnosťou dodávok pravidelne počas roka.

Cieľom systému pestovania zemiakov je zabezpečiť biologickú a trhovú výrobu požadovanej kvality. Dúfame, že naše odporúčania sa uplatnia aj v praxi a tak prispejeme k zefektívneniu výroby zemiakov v spoločnosti AGROCOOP Imeľ a.s.

6. POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BIELIK, P. a kol. 2001. *Podnikovo hospodárska teória agrokomplexu*. Nitra: SPU, 2001. 213 s. ISBN 80-7137-861-5
2. BIELIK, P. a kol. 1998. *Agrárna ekonomika*. SPU Nitra, 1998, 247s. ISBN 80 713–480–6
3. HAVRILA, A. 1997. *Produktivita práce v poľnohospodárstve*. Slovenský chov r.2, č.10, 1997
4. HAVRILA, A. 1996. *Efektívnosť využívania organických hnojív a životné prostredie*. Roľník, 1996.
5. HÄSSLER, J. 1999. *Aká je vlastne koncepcia realizácie produkcie zemiakov na Slovensku?* Naše pole, 1999
6. JANOK, M. 1995. *Ekonomické nástroje a cenová stratégia*. EU Bratislava, 1995, 145 s. ISBN 80–225–0681–8
7. KOMBEREC, S. 1995. *K rentabilite ekologické varianty hospodarení, Úroda*. 1995
8. KULÍK, D. 2000. *Podmienky úspechu v pestovaní zemiakov*. Naše pole, 2000, č.3
9. NOVOTŇÁK, M. – DROZD, J. – KRIOŇÁK, P.:*Ekonomika pestovania zemiakov na Slovenku*. Príloha Roľníckych novín, 3. III. 1999, s. 8
10. RINDOŠ, E. a kol.1997. *Systém pestovania zemiakov a popis povolených odrôd zemiakov*. Popradská tlačiareň Poprad, 1997, 18 s. ISBN 80–967842-3–4
11. SOLOMON, T. A.1999. *Využitie efektívnosti pri hodnotení konkurenčnej Porcie podnikateľských subjektov na domácom trhu*. Poľnohospodárstvo, 1999
12. TIBENSKÁ, H. 2000. *Zemiaky*, MP SR a VÚEPP Bratislava, 2000, ISBN 80–8058-185-1
13. TOKÁR, M. 1999. *Možnosti pestovania zemiakov v horších výrobných podmienkach Beseda* – Roľnícke noviny, 30. VI. 1999. s.4
14. TRĚANSKÁ, A a kol. 1994. *Podnikanie v agropotravinárstve*. EU Bratislava, 1994, 151 s. ISBN 80 – 255 – 0554 – 4
15. ZUBAL, P. 2000. *Racionalizácia rastlinnej výroby k rentabilnému pestovaniu*. Agrárne noviny – Roľnícke noviny, 23.III.2000, s. 5
16. ZOBORSKÝ, I. M. 2002. *Ekonomika poľnohospodárstva*. Nitra: SPU, 2002 - 232 s. ISBN 80 – 8069 – 075 - 8

Internet

<http://www.vuepp.sk/Komodity/r2007/I.polrok/zemiaky.pdf> 5. 3. 2008 15⁰⁰ h

<http://www.vuepp.sk/Komodity/r2007/II.polrok/zemiaky2.pdf> 5. 3. 2008 15⁰⁰ h

Iné zdroje

Interné materiály firmy